

Europa og verden 1815-1914

- 1815: Napoleons endelige fald
- I perioden 1815-1915 blev grunden til det moderne samfund lagt
- Industrialiseringen medførte øget produktion men også en lang række sociale og politiske ændringer
- Styret gik fra konger/fyrster til parlamenter og forsamlinger
- Økonomiske magthavere gik fra godsejere og adlen til handelsfolk og fabriksejere
- I perioden emigrerede over 35 mio. til hv.sag. USA, men senere også Canada, Australien og Argentina
- Nationalismen gik sin sejrsgang i Europa og mange stater (gen)opstod: Belgien, Tyskland, Italien, Grænkland, Rumænien, Bulgarien
- Europæiske lande koloniserede og dronning Victoria var i 1900 overhoved for ¼ af verdens befolkning
- USA's og Europas flåder var store og kunne slå til hvor det skulle være

Wienerkongressens Europa

- 1814-15: Kongres i Wien. Europas fyrster, konger og kejsere forsøgte at bringe orden på det Europa som Den Franske Revolution og Napoleon havde vendt op og ned på
  - Man ville forhindre en enkelt magt i at blive for stærk
  - Man ville undgå at tanker om et republikansk styre fandt fodfæste
- De sejrende magter fra Napoleonskrigene blev udvidede mens taberne måtte afstå land. DK måtte afstå Norge til Sverige umiddelbart før kongressen
- Det Tyske Forbund oprettedes
- Men blev enige om, at fremtidige konflikter skulle løses med konferencer og diplomati
- Preussen, Rusland og Østrig-Ungarn slog hårdt ned på krav om frihed
- 1830: Belgien løsrev sig fra Holland
- 1832: Ny græsk stat

Nationalisme og liberalisme

- 1789: Den franske tredjestand erklærede sig for Nationalforsamlingen og hævdede at repræsentere folket
- Denne idé blev udviklet op gennem 1800-tallet
  - Et folk = de mennesker der bl.a. talte samme sprog og havde fælles kultur
- Ordet nationalstat opstod
  - Danskerne i Danmark, fransmændene og Frankrig
- I Europa dengang var der multinationale stater
  - Østrig-Ungarn: 11 forskellige folk
- Dette nationale fællesskab er menneskeskabt og altså ingen naturlov
- Politisk liberalisme vandt frem - folket skulle bestemme

Revolutionerne i 1848-49, Tyskland og Italien samles

- Feb. 1848: Uroligheder i gaderne i Paris
  - Kongen måtte forlade landet og der blev indført republikansk styre (Den Anden Republik)

- Otto von Bismarck samlede Tyskland som et rige under preussisk ledelse
  - Tre mindre krige gjorde at Preussen pressede andre småstater til at gå med i en fælles tysk stat
    - 1864: Preussen/Østrig-Ungarn vinder over DK
    - 1866: Østrig-Ungarn slået
    - 1870-71: Preussen vinder over Frankrig
  - Wilhelm 1. bliver tysk kejser i Berlin, hv.stad (1871)
- 1859-61: Italien blev samlet til én stat (det sidste i 1870)
  - Giuseppe Garibaldi

Imperialismen

- 1870-1914: Europæiske stormagter begyndte kapløb om at underlægge sig nye områder
- I perioden op til 1870 trængte europæiske magter ind i baglandet, men kontrollerede det ikke
- Slut. 1800-tallet vender udviklingen og de begynder at kontrollere landene

Hvorfor kom imperialismen og hvilke følger fik den?

- Fordi landene var i stand til at erobre
- Økonomisk vækst krævede nye markeder, flere ressourcer og flere råvarer
- Politiske faktorer: det gav presitge og magt
- Europæerne så sig selv som de højst udviklede og havde dermed en forpligtelse til at delagtiggøre andre i deres kultur, teknik og viden

USA's ekspansion og borgerkrig

- I 1900 var tretten stater blevet til 45 og landets areal tredoblet til en tyvedoblet befolkning
- I spørgsmålet om slaveriet havde de amerikanske stater modstridende interesser
  - Nord: familielandbruget, handelen, håndværket, industrien dominerede
  - Syd: plantagerne dominerede
    - Den engelske industrialisering gjorde at efterspørgslen på bomuld, tobak og sukker steg
- Hvad skulle der ske med de nye stater? Slave-fri eller ej?
- 1820 + 1850: Kompromis blev indgået
- 1860: Det gik galt da slavemodstanderen Abraham Lincoln blev valgt til præsident
  - 11 stater valgt at melde sig ud af Unionen
- 1861-65: Borgerkrigen, der sluttede med Sydstaternes nederlag og slaveriets ophævelse
  - Tabstal: >620.000

Stormagtskonflikter og -alliancer

- 1853-56: England og Frankrig slog Rusland i Krimkrigen
- Frankrig ønskede revance over Tyskland efter deres sejr i 1870-71, hvor de vandt Alsace-Lorraine. Tyskland søgte derfor at isolere Frankrig og holde sig på god fod med Frankrigs allierede
- 1890: Bismarck blev afløst af kejser Vilhelm 2., der ønskede at føre en dristigere udenrigspolitik
- Resultatet blev at GB, Frankrig og Rusland i 1907 dannede den såkaldte

Tripleentente

- 1882: Tyskland, Ø-U og Italien var nået til enighed i Triplealliancen
- Nu havde man to alliancer over for hinanden og en stigende oprustning

- og i Danmark

- 1864: Tabet af Sønderjylland
- Skandinavismen: En stærk følelse af samhørighed blandt de skandinaviske lande
- 1901: Systemskiftet: Det blev anerkendt, at regeringen ikke kunne regere uden om Folketinget.